కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ ప్రథమ కాణ్డే పఞ్చమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ దేవాసురాస్సంయత్తా ఆసన్తే దేవా విజయముపయన్తోఽగ్నౌ వామం వసు సం న్యదధతేదము నో భవిష్యతి యది నో జేష్యన్తీతి తదగ్నిర్న్యకామయత తేనాఽపాక్రామత్తద్దేవా విజిత్యాఽవరురుథ్సమానా అన్వాయన్తదస్య సహసాఽఽదిథ్సన్త సోఽరోదీద్యదరోదీత్తద్రుద్రస్య రుద్రత్వం యదశ్ర్వశీయత త- [౧] ద్రజతగ్ం హిరణ్యమభవత్తస్మాద్రజతగ్ం హిరణ్యమదక్షిణ్యమశ్రుజగ్ం హి యో బర్హిషి దదాతి పురాఽస్య సంవథ్సరాద్గృహే రుదన్తి తస్మాద్ బర్హిషి న దేయగ్ం సోఽగ్నిరబ్రవీద్భాగ్యసాన్యథ వ ఇదమితి పునరాధేయం తే కేవలమిత్యబ్రువన్నృధ్నవత్ఖలు స ఇత్యబ్రవీద్యో మద్దేవత్యమగ్నిమా దధాతా ఇతి తం పూషాఽఽధత్త తేన [౨] పూషాఽఽర్ధ్నోత్తస్మాత్ పౌష్ణాః పశవ ఉచ్యన్తే తం త్వష్టాఽఽధత్త తేన త్వష్టాఽఽర్ధ్నోత్తస్మాత్త్వాష్ట్రాః పశవ ఉచ్యన్తే తం మనురాఽధత్త తేన మనురార్ధ్నోత్తస్మాన్ మానవ్యః ప్రజా ఉచ్యన్తే తం ధాతాఽఽధత్త తేన ధాతాఽఽర్ధ్నోథ్సంవథ్సరో వై ధాతా తస్మాథ్సంవథ్సరం ప్రజాః పశవోఽను ప్ర జాయన్తే య ఏవం పునరాధేయస్యర్ధిం వేద [3] ఋధ్నోత్యేవ యోఽస్యైవం బన్ధుతాం వేద బన్ధుమాన్ భవతి భాగధేయం వా అగ్నిరాహిత ఇచ్ఛమానః ప్రజాం పశూన్ యజమానస్యోప దోద్రావోద్వాస్య పునరా దధీత భాగధేయేనైవైనగ్ం సమర్ధయత్యథో శాన్తిరేవాఽస్యైషా పునర్వస్వోరా దధీతైతద్వై పునరాధేయస్య నక్షత్రం యత్పునర్వసూ స్వాయామేవైనం దేవతాయామాధాయ బ్రహ్మవర్చసీ భవతి దర్భైరా దధాత్యయాతయామత్వాయ దర్భైరా దధాత్యద్భ్య ఏవైనమోషధీభ్యోఽవరుధ్యాఽఽధత్తే పఞ్చకపాలః పురోడాశో భవతి పఞ్చ వా ఋతవ

ఋతుభ్య ఏవైనమవరుధ్యాఽఽధత్తే॥[౪]

అశీయత తత్తేన వేద దర్భైః పఞ్చవిగ్ంశతిశ్చ ॥**1.5.1**॥

పరా వా ఏష యజ్ఞం పశూన్ వపతి యోఽగ్నిముద్వాసయతే పఞ్చకపాలః పురోడాశో భవతి పాఙ్క్తో యజ్ఞః పాఙ్క్తాః పశవో యజ్ఞమేవ పశూనవ రున్ధే వీరహా వా ఏష దేవానాం యోఽగ్నిముద్వాసయతే న వా ఏతస్య బ్రాహ్మణా ఋతాయవః పురాఽన్నమక్షన్ పఙ్క్త్యో యాజ్యానువాక్యా భవన్తి పాఙ్క్తో యజ్ఞః పాఙ్క్తః పురుషో దేవానేవ వీరం నిరవదాయాఽగ్నిం పునరా [౫] ధత్తే శతాక్షరా భవన్తి శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతి తిష్ఠతి యద్వా అగ్నిరాహితో నర్ధ్యతే జ్యాయో భాగధేయం నికామయమానో యదాగ్నేయగ్ం సర్వం భవతి సైవాఽస్యర్ద్ధిస్సం వా ఏతస్య గృహే వాక్సృజ్యతే యోఽగ్నిముద్వాసయతే స వాచగ్ం సగ్ంసృష్టాం యజమాన ఈశ్వరోఽను పరాభవితోర్విభక్తయో భవన్తి వాచో విధృత్యై యజమానస్యాఽపరాభావాయ [౬] విభక్తిం కరోతి బ్రహ్మైవ తదకరుపాగ్ంశు యజతి యథా వామం వసు వివిదానో గూహతి తాదృగేవ తదగ్నిం ప్రతి స్విష్టకృతం నిరాహ యథా వామం వసు వివిదానః ప్రకాశం జిగమిషతి తాదృగేవ తద్విభక్తిముక్త్వా ప్రయాజేన వషట్కరోత్యాయతనాదేవ నైతి యజమానో వై పురోడాశః పశవ ఏతే ఆహుతీ యదభితః పురోడాశమేతే ఆహుతీ [౭] జుహోతి యజమానమేవోభయతః పశుభిః పరి గృహ్ణాతి కృతయజుస్సమ్భృతసమ్భార ఇత్యాహుర్న సమ్భృత్యాస్సమ్భారా న యజుః కర్తవ్యమిత్యథో ఖలు సమ్భృత్యా ఏవ సమ్భారాః కర్తవ్యం యజుర్యజ్ఞస్య సమృద్ధ్యై పునర్నిష్కృతో రథో దక్షిణా పునరుథ్స్యూతం వాసః పునరుథ్సృష్టోఽనడ్వాన్ పునరాధేయస్య సమృద్ధ్యై సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్త జిహ్వా ఇత్యగ్నిహోత్రం జుహోతి యత్రయత్రైవాఽస్య న్యక్తం తతః [౮] ఏవైనమవ రున్ధే వీరహా వా ఏష దేవానాం యోఽగ్నిముద్వాసయతే తస్య వరుణ

ఏవర్ణయాదాగ్నివారుణమేకాదశకపాలమను నిర్వపేద్యం చైవ హన్తి యశ్చాఽస్యర్ణయాత్తౌ భాగధేయేన ప్రీణాతి నాఽఽర్తిమార్ఛతి యజమానః॥[౯]

*ఆఽపరాభావాయ పురోడాశమేతే ఆహుతీ తతష్షట్త్రిగ్ంశచ్చ ॥**1.5.2**॥*

భూమిర్భూమ్నా ద్యౌర్వరిణాఽన్తరిక్షం మహిత్వా। ఉపస్థే తే దేవ్యదితేఽగ్నిమన్నాదమన్నాద్యాయాఽఽదధే॥ ఆఽయం గౌః పృశ్నిరక్రమీదసనన్మాతరం పునః। పితరం చ ప్రయన్థ్సువః॥ త్రిగ్ంశద్ధామ వి రాజతి వాక్పతఙ్గాయ శిశ్రియే। ప్రత్యస్య వహ ద్యుభిః॥ అస్య ప్రాణాదపానత్యన్తశ్చరతి రోచనా। వ్యఖ్యన్ మహిషస్సువః॥ యత్త్వా [౧౦] క్రుద్ధః పరోవప మన్యునా యదవర్త్యా। సుకల్పమగ్నే తత్తవ పునస్త్వోద్దీపయామసి॥ యత్తే మన్యుపరోప్తస్య పృథివీమను దధ్వసే। ఆదిత్యా విశ్వే తద్దేవా వసవశ్చ సమాభరన్॥ మనో జ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధాతు। బృహస్పతిస్తనుతామిమం నో విశ్వే దేవా ఇహ మాదయన్తామ్॥ సప్త తే అగ్నే సమిధ స్సప్త జిహ్వాస్సప్త [౧౧] ఋషయస్సప్త ధామ ప్రియాణి। సప్త హోత్రాస్సప్తధా త్వా యజన్తి సప్త యోనీరా పృణస్వా ఘృతేన॥ పునరూర్జా ని వర్తస్వ పునరగ్న ఇషాఽఽయుషా। పునర్నః పాహి విశ్వతః॥ సహ రయ్యా ని వర్తస్వాఽగ్నే పిన్వస్వ ధారయా। విశ్వప్స్నియా విశ్వతస్పరి। లేకస్సలేకస్సులేకస్తే న ఆదిత్యా ఆజ్యం జుషాణా వి యన్తు కేతస్సకేతస్సుకేతస్తే న ఆదిత్యా ఆజ్యం జుషాణా వి యన్తు వివస్వాగ్ం అదితిర్దేవజూతిస్తే న ఆదిత్యా ఆజ్యం జుషాణా వియన్తు॥[౧౨]

*త్వా జిహ్వాస్సప్త సుకేతస్తే నస్త్రయోదశ చ ॥**1.5.3**॥*

భూమిర్భూమ్నా ద్యౌర్వరిణేత్యాహాఽఽశిషైవైనమా ధత్తే సర్పా వై జీర్యన్తోఽమన్యన్త స ఏతం కసర్ణీరః కాద్రవేయో మన్త్ర మపశ్యత్తతో వై తే జీర్ణాస్తనూరపాఽఘ్నత సర్పరాజ్ఞియా

ఋగ్భిర్గార్హపత్యమా దధాతి పునర్నవమేవైనమజరం కృత్వాఽఽధత్తేఽథో పూతమేవ పృథివీమన్నాద్యం నోపానమత్యైతం [౧౩] మన్త్రమపశ్యత్తతో వై తామన్నాద్యముపాఽనమద్యత్సర్పరాజ్ఞియా ఋగ్భిర్గార్హపత్య మాదధాత్యన్నాద్యస్యాఽవరుద్ధ్యా అథో అస్యామేవైనం ప్రతిష్ఠితమా ధత్తే యత్త్వా క్రుద్ధః పరోవపేత్యాహాఽప హ్నుత ఏవాఽస్మై తత్పునస్త్వోద్దీపయామసీత్యాహ సమిన్ధ ఏవైనం యత్తే మన్యుపరోప్తస్యేత్యాహ దేవతాభిరేవై- [౧౪] నగ్ం సం భరతి వి వా ఏతస్య యజ్ఞశ్ఛిద్యతే యోఽగ్నిముద్వాసయతే బృహస్పతివత్యర్చోప తిష్ఠతే బ్రహ్మ వై దేవానాం బృహస్పతిర్బ్రహ్మణైవ యజ్ఞగ్ం సం దధాతి విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధాత్విత్యాహ సన్తత్యై విశ్వే దేవా ఇహ మాదయన్తామిత్యాహ సన్తత్యైవ యజ్ఞం దేవేభ్యోఽను దిశతి సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్త జిహ్వాః [౧౫] ఇత్యాహ సప్తసప్త వై సప్తధాఽగ్నేః ప్రియాస్తనువస్తా ఏవాఽవ రున్ధే పునరూర్జా సహ రయ్యేత్యభితః పురోడాశమాహుతీ జుహోతి యజమానమేవోర్జా చ రయ్యా చోభయతః పరి గృహ్ణాత్యాదిత్యా వా అస్మాల్లోకాదముం లోకమాయన్తేఽముష్మిన్లోకే వ్యతృష్యన్త ఇమం లోకం పునరభ్యవేత్యాఽగ్నిమాధాయైతాన్ హోమానజుహవుస్త ఆర్ధ్నువన్తే సువర్గం లోకమాయన్ యః పరాచీనం పునరాధేయాదగ్నిమాదధీత స ఏతాన్ హోమాఞ్జుహుయాద్యామేవాఽఽదిత్యా ఋద్ధిమార్ధ్నువన్తామేవర్ధ్నోతి॥[౧౬]

నైతం దేవతాభిరేవ జిహ్వా ఏతాన్పఞ్చవిగ్ంశతిశ్చ **॥1.5.4॥**

ఉపప్ర యన్తో అధ్వరం మన్త్రం వోచేమాఽగ్నయే। ఆరే అస్మే చ శృణ్వతే॥ అస్య ప్రత్నామను ద్యుతగ్ం శుక్రం దుదుహ్రే అహ్రయః। పయస్సహస్రసామృషిమ్॥ అగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుత్పతిః పృథివ్యా అయమ్। అపాగ్ం రేతాగ్ంసి జిన్వతి॥ అయమిహ ప్రథమో ధాయి ధాతృభిర్ హోతా యజిష్ఠో అధ్వరేష్వీడ్యః। యమప్నవానో భృగవో

విరురుచుర్వనేషు చిత్రం విభువం విశేవిశే॥ ఉభా వామిన్ద్రాగ్నీ ఆహువధ్యా [౧౭] ఉభా రాధసస్సహ మాదయధ్యై। ఉభా దాతారావిషాగ్ం రయీణాముభా వాజస్య సాతయే హువే వామ్। అయం తే యోనిర్ ఋత్వియో యతో జాతో అరోచథాః। తం జానన్నగ్న ఆ రోహాఽథా నో వర్ధయా రయిమ్। అగ్న ఆయూగ్ంషి పవస ఆ సువోర్జమిషం చ నః। ఆరే బాధస్వ దుచ్ఛునామ్॥ అగ్నే పవస్వ స్వపా అస్మే వర్చస్సువీర్యమ్। దధత్పోషగ్ం రయిం [౧౦] మయి॥ అగ్నే పావక రోచిషా మన్ద్రయా దేవ జిహ్వయా। ఆ దేవాన్ వక్షి యక్షి చ॥ స నః పావక దీదివోఽగ్నే దేవాగ్ం ఇహాఽఽ వహ। ఉప యజ్ఞగ్ం హవిశ్చ నః॥ అగ్నిశ్శుచివ్రతతమశ్శుచిర్విప్రశ్శుచిః కవిః। శుచీ రోచత ఆహుతః॥ ఉదగ్నే శుచయస్తవ శుక్రా భ్రాజన్త ఈరతే। తవ జ్యోతీగ్గ్ ష్యర్చయః॥ ఆయుర్దా అగ్నేఽస్యాయుర్మే [౧౯] దేహి వర్చోదా అగ్నేఽసి వర్చో మే దేహి తనూపా అగ్నేఽసి తనువం మే పాహ్యగ్నే యన్మే తనువా ఊనం తన్మ ఆ పృణ చిత్రావసో స్వస్తి తే పారమశీయేన్ధానాస్త్వా శతగ్ం హిమా ద్యుమన్తస్సమిధీమహి వయస్వన్తో వయస్కృతం యశస్వన్తో యశస్కృతగ్ం సువీరాసో అదాభ్యమ్। అగ్నే సపత్నదమ్భనం వర్షిష్ఠే అధి నాకే। సం త్వమగ్నే సూర్యస్య వర్చసాఽగథాస్సమృషీణాగ్ స్తుతేన సం ప్రియేణ ధామ్నా। త్వమగ్నే సూర్యవర్చా అసి సం మామాయుషా వర్చసా ప్రజయా సృజ॥[౨౦]

ఆహువధ్యై పోషగ్ం రయిం మే వర్చసా సప్తదశ ॥**1.5.5**॥

సం పశ్యామి ప్రజా అహమిడప్రజసో మానవీః। సర్వా భవన్తు నో గృహే॥ అమ్భస్స్థామ్భో వో భక్షీయ మహస్స్థ మహో వో భక్షీయ సహస్స్థ సహో వో భక్షీయోర్జస్స్థోర్జం వో భక్షీయ రేవతీ రమధ్వమస్మిన్లోకేఽస్మిన్ గోష్ఠేఽస్మిన్ క్షయేఽస్మిన్ యోనావిహైవ స్తేతో మాఽప గాత బహ్వీర్మే భూయాస్త [౨౧] సగ్ంహితాఽసి విశ్వరూపీరా మోర్జా విశాఽఽ గౌపత్యేనాఽఽ రాయస్పోషేణ సహస్రపోషం వః పుష్యాసం మయి వో రాయశ్శ్రయన్తామ్॥ ఉప త్వాఽగ్నే

దివేదివే దోషావస్తర్ధియా వయమ్। నమో భరన్త ఏమసి॥ రాజన్తమధ్వరాణాం గోపామృతస్య దీదివిమ్। వర్ధమానగ్గ్ స్వే దమే॥ స నః పితేవ సూనవేఽగ్నే సూపాయనో భవ। సచస్వా నస్స్వస్తయే॥ అగ్నే [౨౨] త్వం నో అన్తమః। ఉత త్రాతా శివో భవ వరూథ్యః। తం త్వా శోచిష్ఠ దీదివః। సుమ్నాయ నూనమీమహే సఖిభ్యః। వసురగ్నిర్వసుశ్రవాః। అచ్ఛా నక్షి ద్యుమత్తమో రయిం దాః॥ ఊర్జా వః పశ్యామ్యూర్జా మా పశ్యత రాయస్పోషేణ వః పశ్యామి రాయస్పోషేణ మాపశ్యతేడాస్స్థ మధుకృతస్స్యోనా మాఽఽవిశతేరా మదః। సహస్రపోషం వః పుష్యాసం [౨౩] మయి వో రాయశ్శ్రయన్తామ్॥ తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥ సోమానగ్గ్ స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే। కక్షీవన్తం య ఔశిజమ్॥ కదా చన స్తరీరసి నేన్ద్ర సశ్చసి దాశుషే। ఉపోపేన్ను మఘవన్ భూయ ఇన్ను తే దానం దేవస్య పృచ్యతే॥ పరి త్వాఽగ్నే పురం వయం విప్రగ్ం సహస్య ధీమహి। ధృషద్వర్ణం దివేదివే భేత్తారం భఙ్గురావతః॥ అగ్నే గృహపతే సుగృహపతిరహం త్వయా గృహపతినా భూయాసగ్ం సుగృహపతిర్మయా త్వం గృహపతినా భూయాశ్శతగ్ం హిమాస్తామాశిషమా శాసే తన్తవే జ్యోతిష్మతీం తామాశిషమా శాసేఽముష్మై జ్యోతిష్మతీమ్॥[౨౪]

భూయాస్త స్వస్తయేఽగ్నే పుష్యాసం ధృషద్వర్ణమేకాన్న త్రిగ్ంశచ్చ //**1.5.6**//

అయజ్ఞో వా ఏష యోఽసామోపప్రయన్తో అధ్వరమిత్యాహ స్తోమమేవాఽస్మై యునక్త్యుపేత్యాహ ప్రజా వై పశవ ఉపేమం లోకం ప్రజామేవ పశూనిమం లోకముపైత్యస్య ప్రత్నామను ద్యుతమిత్యాహ సువర్గో వై లోకః ప్రత్నస్సువర్గమేవ లోకగ్ం సమారోహత్యగ్నిర్మూర్ధా దివః కకుదిత్యాహ మూర్ధాన- [౨౫] మేవైనగ్ం సమానానాం కరోత్యథో దేవలోకాదేవ మనుష్యలోకే ప్రతి తిష్ఠత్యయమిహ ప్రథమో ధాయి ధాతృభిరిత్యాహ ముఖ్యమేవైనం కరోత్యుభా వామిన్ద్రాగ్నీ ఆహువధ్యా ఇత్యాహౌజో

బలమేవాఽవ రున్ధేఽయం తే యోనిర్ ఋత్వియ ఇత్యాహ పశవో వై రయిః పశూనేవాఽవ రున్ధే షడ్భిరుప తిష్ఠతే షడ్వా [౨౬] ఋతవ ఋతుష్వేవ ప్రతి తిష్ఠతి షడ్భిరుత్తరాభిరుప తిష్ఠతే ద్వాదశ సం పద్యన్తే ద్వాదశ మాసాస్సంవథ్సరస్సంవథ్సర ఏవ ప్రతి తిష్ఠతి యథా వై పురుషోఽశ్వో గౌర్జీర్యత్యేవమగ్నిరాహితో జీర్యతి సంవథ్సరస్య పరస్తాదాగ్నిపావమానీభిరుప తిష్ఠతే పునర్నవమేవైనమజరం కరోత్యథో పునాత్యేవోప తిష్ఠతే యోగ ఏవాఽస్యైష ఉప తిష్ఠతే [౨౭] దమ ఏవాఽస్యైష ఉప తిష్ఠతే యాచ్ఞైఽవాస్యైషోప తిష్ఠతే యథా పాపీయాఞ్ఛ్రేయస ఆహృత్య నమస్యతి తాదృగేవ తదాయుర్దా అగ్నేఽస్యాయుర్మే దేహీత్యాహాఽఽయుర్దా హ్యేష వర్చోదా అగ్నేఽసి వర్చో మే దేహీత్యాహ వర్చోదా హ్యేష తనూపా అగ్నేఽసి తనువం మే పాహీత్యాహ [౨౮] తనూపా హ్యేషోఽగ్నే యన్మే తనువా ఊనం తన్మ ఆ పృణేత్యాహ యన్మే ప్రజాయై పశూనామూనం తన్మ ఆ పూరయేతి వాఽవైతదాహ చిత్రావసో స్వస్తి తే పారమశీయేత్యాహ రాత్రిర్వై చిత్రావసురవ్యుష్ట్యై వా ఏతస్యై పురా బ్రాహ్మణా అభైషుర్వ్యుష్టిమేవాఽవ రున్ధ ఇన్ధానాస్త్వా శతగ్ం [౨౯] హిమా ఇత్యాహ శతాయుః పురుషశ్శతేన్ద్రియ ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతి తిష్ఠత్యేషా వై సూర్మీ కర్ణకావత్యేతయా హ స్మ వై దేవా అసురాణాగ్ం శతతర్హాగ్ స్తృగ్ంహన్తి యదేతయా సమిధమా దధాతి వజ్రమేవైతచ్ఛతఘ్నీం యజమానో భ్రాతృవ్యాయ ప్ర హరతి స్తృత్యా అఛంబట్కారగ్ం సం త్వమగ్నే సూర్యస్య వర్చసాఽగథా ఇత్యాహైతత్త్వమసీదమహం భూయాసమితి వాఽవైతదాహ త్వమగ్నే సూర్యవర్చా అసీత్యాహాశిషమేవైతామా శాస్తే॥[30]

మూర్ధానగ్ం షడ్వా ఏష ఉప తిష్ఠతే పాహీత్యాహ శతమహగ్ం షోడశ ॥**1.5.7**॥

సం పశ్యామి ప్రజా అహమిత్యాహ యావన్త ఏవ గ్రామ్యాః పశవస్తానేవాఽవ రున్ధేఽమ్భస్స్థాఽమ్భో వో భక్షీయేత్యాహాఽమ్భో హ్యేతా మహస్స్థ మహో వో భక్షీయేత్యాహ

మహో హ్యేతాస్సహ స్థ సహో వో భక్షీయేత్యాహ మహో హ్యేతా ఊర్జస్థోర్జం వో భక్షీయేత్యా- [30] హోర్జో హ్యేతా రేవతీ రమధ్వమిత్యాహ పశవో వై రేవతీః పశూనేవాఽఽత్మన్ రమయత ఇహైవ స్తేతో మాఽప గాతేత్యాహ ధ్రువా ఏవైనా అనపగాః కురుత ఇష్టకచిద్వా అన్యోఽగ్నిః పశుచిదన్యస్సగ్ంహితాఽసి విశ్వరూపీరితి వత్సమభి మృశత్యుపైవైనం ధత్తే పశుచితమేనం కురుతే ప్ర [32] వా ఏషోఽస్మాల్లోకాచ్చ్యవతే య ఆహవనీయముప తిష్ఠతే గార్హపత్యముప తిష్ఠతేఽస్మిన్నేవ లోకే ప్రతి తిష్ఠత్యథో గార్హపత్యాయైవ ని హ్నుతే గాయత్రీభిరుప తిష్ఠతే తేజో వై గాయత్రీ తేజ ఏవాఽఽత్మన్ ధత్తేఽథో యదేతం తృచమన్వాహ సన్తత్యై గార్హపత్యం వా అను ద్విపాదో వీరాః ప్ర జాయన్తే య ఏవం విద్వాన్ ద్విపదాభిర్గార్హపత్యముప తిష్ఠత [33] ఆఽస్య వీరో జాయత ఊర్జా వః పశ్యామ్యూర్జా మా పశ్యతేత్యాహాఽఽశిషమేవైతామా శాస్తే తథ్సవితుర్వరేణ్యమిత్యాహ ప్రసూత్యై సోమానగ్ం స్వరణమిత్యాహ సోమపీథమేవాఽవ రున్ధే కృణుహి బ్రహ్మణస్పత ఇత్యాహ బ్రహ్మవర్చసమేవాఽవ రున్ధే కదా చన స్తరీరసీత్యాహ న స్తరీగ్ం రాత్రిం వసతి [34] య ఏవం విద్వానగ్నిముప తిష్ఠతే పరి త్వాఽగ్నే పురం వయమిత్యాహ పరిధిమేవైతం పరి దధాత్యస్కన్దాయాఽగ్నే గృహపత ఇత్యాహ యథా యజురేవైతచ్ఛతగ్ం హిమా ఇత్యాహ శతం త్వా హేమన్తానిన్ధిషీయేతి వాఽవైతదాహ పుత్రస్య నామ గృహ్ణాత్యన్నాదమేవైనం కరోతి తామాశిషమా శాసే తన్తవే జ్యోతిష్మతీమితి బ్రూ యాద్యస్య పుత్రోఽజాతస్స్యాత్తేజస్వ్యేవాఽస్య బ్రహ్మవర్చసీ పుత్రో జాయతే తామాశిషమా శాసేఽముష్మై జ్యోతిష్మతీమితి బ్రూ యాద్యస్య పుత్రో జాతస్స్యాత్తేజ ఏవాఽస్మిన్ బ్రహ్మవర్చసం దధాతి॥[35]

ఊర్జం వో భక్షీయేతి ప్ర గార్హపత్యముపతిష్ఠతే వసతి జ్యోతిష్మతీమేకాన్న త్రిగ్ంశచ్చ ॥**1.5.8**॥

అగ్ని హోత్రం జుహోతి యదేవ కిఞ్చ యజమానస్య స్వం తస్యైవ తద్రేతస్సిఞ్చతి ప్రజననే

ప్రజననగ్ం హి వా అగ్నిరథౌషధీరన్తగతా దహతి తాస్తతో భూయసీః ప్ర జాయన్తే యథ్సాయం జుహోతి రేత ఏవ తథ్సిఞ్చతి ప్రైవ ప్రాతస్తనేన జనయతి తద్రేతస్సిక్తం న త్వష్ట్రాఽవికృతం ప్ర జాయతే యావచ్ఛో వై రేతసస్సిక్తస్య [౩౬] త్వష్టా రూపాణి వికరోతి తావచ్ఛో వై తత్ప్ర జాయత ఏష వై దైవ్యస్త్వష్టా యో యజతే బహ్వీభిరుప తిష్ఠతే రేతస ఏవ సిక్తస్య బహుశో రూపాణి వి కరోతి స ప్రైవ జాయతే శ్వశ్శ్వో భూయాన్భవతి య ఏవం విద్వానగ్నిముప తిష్ఠతేఽహర్దేవానామాసీద్రాత్రిరసురాణాం తేఽసురా యద్దేవానాం విత్తం వేద్యమాసీత్తేన సహ [౩౭] రాత్రిం ప్రాఽవిశన్తే దేవా హీనా అమన్యన్త తేఽపశ్యన్నాగ్నేయీ రాత్రిరాగ్నేయాః పశవ ఇమమేవాగ్నిగ్ం స్తవామ స నస్స్తుతః పశూన్ పునర్దాస్యతీతి తేఽగ్నిమస్తువన్థ్స ఏభ్యస్స్తుతో రాత్రియా అధ్యహరభి పశూన్నిరార్జత్తే దేవాః పశూన్ విత్త్వా కామాగ్ం అకుర్వత య ఏవం విద్వానగ్నిముప తిష్ఠతే పశుమాన్భవ- [౩౮] త్యాదిత్యో వా అస్మాల్లోకాదముం లోకమైథ్సోఽముం లోకం గత్వా పునరిమం లోకమభ్యధ్యాయథ్స ఇమం లోకమాగత్య మృత్యోరబిభేన్ మృత్యుసంయుత ఇవ హ్యయం లోకస్సోఽమన్యతేఽమమేవాఽగ్నిగ్ం స్తవాని స మా స్తుతస్సువర్గం లోకం గమయిష్యతీతి సోఽగ్నిమస్తౌథ్స ఏనగ్ం స్తుతస్సువర్గం లోకమగమయద్య [౩౯] ఏవం విద్వానగ్నిముప తిష్ఠతే సువర్గమేవ లోకమేతి సర్వమాయురేత్యభి వా ఏషోఽగ్నీ ఆ రోహతి య ఏనావుప తిష్ఠతే యథా ఖలు వై శ్రేయానభ్యారూఢః కామయతే తథా కరోతి నక్తముప తిష్ఠతే న ప్రాతస్సగ్ం హి నక్తం వ్రతాని సృజ్యన్తే సహ శ్రేయాగ్ శ్చ పాపీయాగ్ శ్చాసాతే జ్యోతిర్వా అగ్నిస్తమో రాత్రిర్య [౪౦] న్నక్తముపతిష్ఠతే జ్యోతిషైవ తమస్తరత్యుపస్థేయోఽగ్నీ 3 ర్నోపస్థేయా 3 ఇత్యాహుర్మనుష్యాయేన్వై యోఽహరహరాహృత్యాఽథైనం యాచతి స ఇన్వై తముపార్ఛత్యథ కో దేవానహరహర్యాచిష్యతీతి తస్మాన్నోపస్థేయోఽథో ఖల్వాహురాశిషే వై కం యజమానో యజత ఇత్యేషా ఖలు వా [౪౧] ఆహితాగ్నేరాశీర్యదగ్నిముప తిష్ఠతే తస్మాదుపస్థేయః

ప్రజాపతిః పశూనసృజత తే సృష్టా అహోరాత్రే ప్రావిశన్తాఞ్ఛన్దోభిరన్వవిన్దద్యచ్ఛన్దోభిరుపతిష్ఠతే స్వమేవ తదన్విచ్ఛతి న తత్ర జామ్యస్తీత్యాహుర్యోఽహరహరుప తిష్ఠత ఇతి యో వా అగ్నిం ప్రత్యఙ్ఙుప తిష్ఠ తే ప్రత్యేనమోషతి యః పరాఙ్ విష్వఙ్ప్రజయా పశుభిరేతి కవాతిర్యఙ్ఙివోప తిష్ఠేత నైనం ప్రత్యోషతి న విష్వఙ్ప్రజయా పశుభిరేతి॥[౪౨]

సిక్తస్య సహ భవతి యో యత్ఖలు వై పశుభిస్త్రయోదశ చ ॥**1.5.9**॥

మమ నామ ప్రథమం జాతవేదః పితా మాతా చ దధతుర్యదగ్రే। తత్త్వం బిభృహి పునరా మదైతోస్తవాఽహం నామ బిభరాణ్యగ్నే॥ మమ నామ తవ చ జాతవేదో వాససీ ఇవ వివసానౌ యే చరావః। ఆయుషే త్వం జీవసే వయం యథాయథం వి పరి దధావహై పునస్తే॥ నమోఽగ్నయేఽప్రతివిద్ధాయ నమోఽనాధృష్టాయ నమస్సమ్రాజే। అషాఢో [౪౩] అగ్నిర్బృహద్వయా విశ్వజిథ్సహన్త్యశ్శ్రేష్ఠో గన్ధర్వః॥ త్వత్ పితారో అగ్నే దేవాస్త్వామాహుతయస్త్వద్వివాచనాః। సం మామాయుషా సం గౌపత్యేన సుహితే మా ధాః॥ అయమగ్నిశ్శ్రేష్ఠతమోఽయమ్భగవత్తమోఽయగ్ం సహస్రసాతమః। అస్మా అస్తు సువీర్యమ్॥ మనో జ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ం సమిమం దధాతు। యా ఇష్టా ఉషసో నిమ్రుచశ్చ తాస్సం దధామి హవిషా ఘృతేన॥ పయస్వతీరోషధయః [౪౪] పయస్వద్వీరుధాం పయః। అపాం పయసో యత్ పయస్తేన మామిన్ద్ర సగ్ం సృజ॥ అగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్। అగ్నిగ్ం హోతారమిహ తగ్ం హువే దేవాన్ యజ్ఞియానిహ యాన్ హవామహే॥ ఆ యన్తు దేవాస్సుమనస్యమానా వియన్తు దేవా హవిషో మే అస్య। కస్త్వా యునక్తి స త్వా యునక్తు యాని ఘర్మే కపాలాన్యుపచిన్వన్తి [౪౫] వేధసః। పూష్ణస్తాన్యపి వ్రత ఇన్ద్రవాయూ వి ముఞ్చతామ్॥ అభిన్నో ఘర్మో జీరదానుర్యత ఆత్తస్తదగన్ పునః। ఇధ్మో వేదిః పరిధయశ్చ సర్వే

యజ్ఞస్యాఽఽయురను సం చరన్తి॥ త్రయస్త్రిగ్ంశత్తన్తవో యే వితత్నిరే య ఇమం యజ్ఞగ్గ్
స్వధయా దదన్తే తేషాం ఛిన్నం ప్రత్యేతద్దధామి స్వాహా ఘర్మో దేవాగ్ం అప్యేతు॥[౪౬]
అషాఢ ఓషధయ ఉప చిన్వన్తి పఞ్చచత్వారిగ్ంశచ్చ ॥**1.5.10**॥

వైశ్వానరో న ఊత్యాఽఽ ప్ర యాతు పరా వతః। అగ్నిరుక్థేన వాహసా॥ ఋతావానం వైశ్వానరమృతస్య జ్యోతిషస్పతిమ్। అజస్రం ఘర్మమీమహే॥ వైశ్వానరస్య దగ్ంసనాభ్యో బృహదరిణాదేకస్స్వపస్యయా కవిః। ఉభా పితరా మహయన్ నజాయతాఽగ్నిర్ద్యావాపృథివీ భూరిరేతసా॥ పృష్టో దివి పృష్టో అగ్నిః పృథివ్యాం పృష్టో విశ్వా ఓషధీరా వివేశ। వైశ్వానరస్సహసా పృష్టో అగ్నిస్స నో దివా స [౪౭] రిషః పాతు నక్తమ్। జాతో యదగ్నే భువనా వ్యఖ్యః పశుం న గోపా ఇర్యః పరిజ్మా। వైశ్వానర బ్రహ్మణే విన్ద గాతుం యూయం పాత స్వస్తిభిస్సదా నః॥ త్వమగ్నే శోచిషా శోశుచాన ఆ రోదసీ అపృణా జాయమానః। త్వం దేవాగ్ం అభిశస్తేరముఞ్చో వైశ్వానర జాతవేదో మహిత్వా॥ అస్మాకమగ్నే మఘవథ్సు ధారయాఽనామి క్షత్రమజరగ్ం సువీర్యమ్। వయం జయేమ శతినగ్ం సహస్రిణం వైశ్వానర [౪౮] వాజమగ్నే తవోఽతిభిః॥ వైశ్వానరస్య సుమతౌ స్యామ రాజా హి కం భువనానామభి శ్రీః। ఇతో జాతో విశ్వమిదం వి చష్టే వైశ్వానరో యతతే సూర్యేణ॥ అవ తే హేడో వరుణ నమోభిరవ యజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః। క్షయన్నస్మభ్యమసుర ప్రచేతో రాజన్నేనాగ్ంసి శిశ్రథః కృతాని॥ ఉదుత్తమం వరుణ పాశమస్మదవాఽధమం వి మధ్యమగ్గ్ శ్రథాయ। అథా వయమాదిత్య [౪౯] వ్రతే తవాఽనాగసో అదితయే స్యామ॥ దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషం జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభి నో ముఖా కరత్ ప్ర ణ ఆయూగ్ంషి తారిషత్॥ ఆ దధిక్రాశ్శవసా పఞ్చ కృష్టీస్సూర్య ఇవ జ్యోతిషాఽపస్తతాన। సహస్రసాశ్శతసా వాజ్యర్వా పృణక్తు మధ్వా సమిమా వచాగ్ంసి॥ అగ్నిర్మూర్ధా భువః। మరుతో యద్ధ వో దివస్సుమ్నాయన్తో హవామహే। ఆ తూ న [౫౦]

ఉప గన్తన॥ యా వశ్శర్మ శశమానాయ సన్తి త్రిధాతూని దాశుషే యచ్ఛతాఽధి। అస్మభ్యం తాని మరుతో వి యన్త రయిం నో ధత్త వృషణస్సువీరమ్॥ అదితిర్న ఉరుష్యత్వదితిశ్శర్మ యచ్ఛతు। అదితిః పాత్వగ్ంహసః॥ మహీమూషు మాతరగ్ం సువ్రతానామృతస్య పత్నీమవసే హువేమ। తువిక్షత్రామజరన్తీమురూచీగ్ం సుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిమ్॥ సుత్రామాణం పృథివీం ద్యామనేహసగ్ం సుశర్మాణమదితిగ్ం సుప్రణీతిమ్। దైవీం నావగ్ స్వరిత్రామనాగసమస్రవన్తీమా రుహేమా స్వస్తయే॥ ఇమాగ్ం సు నావమారుహగ్ం శతారిత్రాగ్ం శతస్ఫ్యమ్। అచ్ఛిద్రాం పారయిష్ణుమ్॥[౪౧]

దివా స సహస్రిణం వైశ్వానరాదిత్య తూ నో కనేహసగ్ం సుశర్మాణమేకాన్న విగ్ంశతిశ్చ ॥**1.5.11**॥

దేవాసురాః పరా భూమిర్భూమిరుపప్రయన్తస్సం పశ్యామ్యయజ్ఞస్సం పశ్యామ్యగ్ని హోత్రం మమ నామ వైశ్వారర ఏకాదశ ॥ **1.5.11**॥

దేవాసురాః క్రుద్ధస్సం పశ్యామి సం పశ్యామి నక్తముప గన్తనైక పఞ్చాశత్ ॥**51**॥

దేవాసురాః పారయిష్ణుమ్॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి ప్రథమకాణ్డే పఞ్చమః ప్రశ్నః॥